

SREČANJA

PROVANSALSKA POEZIJA

»Ne glede na ves molk in na vse prepovedi moderna provansalska poezija obstaja...«, tako pravi Jean Rouquette v uvodu v svoj kratki pregled provansalske literature, nato pa še pristavlja: »In pošten človek se mora nemara še naučiti, da Mistral, Aubanel in trubadurji niso edina imena, ki se z njimi ponaša.«

Da ta poezija ne le obstaja, temveč se tudi bujno razcveta, smo imeli priložnost spoznati na lanskem oktobrskem zasedanju izvršnega komiteja mednarodnega PEN kluba v Avignonu, na zasedanju, ki je bilo združeno s proslavo sedemstoletnice Dantejevega rojstva.* V živahnih nekajdnevnih neuradnih stikih s tamkajšnjimi pesniki in pisatelji, ki so izrabili tudi eno popoldne uradnih konferenc, da so s svojim problemom seznanili pisce, zastopane na tem zasedanju, in iz obilice literature, ki so jo dali delegatom na pot, smo razbrali, da je tudi sodobna provansalska literatura neupravičeno manj znana ne le v svetu, temveč celo v Franciji sami. Pri tem Provansalci, iz posebnih razlogov sicer, saj jih je okoli 15 milijonov, delijo usodo drugih manjših narodov, katerih pesniki pišejo v še manj znanih jezikih in katerih delo si le s težavo utira pot v svet.

Tako je danes s Provanso in Provansalci. Pa ni bilo vselej tako. Kolikšen zven je imelo to ime v 11., 12. in prvi polovici 13. stoletja, ko se je večina Evrope šele mukoma kopala iz barbarske zaostalosti. V Provansi so se tedaj na sijajnih dvorih bogatih fevdalcev zbirali trubadurji in opevali nedosegljivo lepoto kastelank ter darežljivost in pogum žlahtnih gospodov. Slava Guilhelma IX., grofa Poitoujskega in vojvode Akvitanskega (na prehodu med 11. in 12. stoletjem), prvega velikega trubadurja, in Jaufréja Rudela, pa Marca-bruna, Bernata de Ventadorna, Guirauta de Borneilha, Bertrana de Borna, Arnauta Daniela, Peira Vidala in Peira Cardenala (enega redkih, ki je po katastrofi ostal v domovini in na razvalinah viteštva pel pesmi, polne grenkega brezupa), je segla daleč po vsem tedanjem evropskem kulturnem svetu. Pri njih so se zgledovali francoski, italijanski in nemški pesniki. Kako visoko je trubadurje cenil Dante, pričajo njegove izjave v delu *De vulgari eloquio*, in dejstvo, da je v svoji *Komediji* odkazal mesto kar štirim trubadurjem,* petega (Guiraut de Borneilh) pa omenja. Neposreden vpliv trubadurske poezije je čutiti tudi v delu Francesca Petrarke, ki je nad štirideset let živel v tej deželi v času, ko je bila tradicija te poezije še živa.

V začetku 13. stoletja pa se je nad Provanso zgrnila strašna nesreča. Papež Inocenc III. v svoji oblastiteljski in severnofrancoski baroni so iz pohlepa

* Za slovenski center PEN sta se zasedanja udeležila Mira Mihelič in Matej Bor, na Dantejevo proslavo pa je šel tja podpisan.

* Bertran de Born je v osmem krogu Pekla, med sejalcji razdorov, Sordello v Predvicah, kjer postane simbol ljubezni do domovine, ki jo zbudi že sama njena omemba. Arnaut Daniel, ki mu Dante pravi »miglior fabbro del parlar materno — boljši kovač materine govornice, v Vicah med nečistniki, in Folquet iz Marseilla, ki je pokazal dokaj sumljivo vnemo v preganjanju krivovercev, v Raju.

sprožili proti cvetoči Provansi križarsko vojno z izgovorom, da je treba uničiti tamkajšnje albigenško krivoverstvo. Krvava vojna (dobesedno: samo v Béziersu so med njo v enem dnevu poklali 20.000 ljudi), ki so jo bili z menjajočo se srečo, dokler Provansa ni podlegla, je v nekaj desetletjih uničila, kar so gradili stoletja. V siju inkvizicijskih grmad, ki so jih prižgali dominikanci in na katerih so žive sežigali vse, ki so jih sumili količkaj svobodnejšega mišljenja, za stoletja potemni resnični sijaj te dežele. Vsi, ki si hočejo ohraniti neomadeževano vest in pravico do svobodnega življenja, zapuste deželo. Drugod — v Italiji, na Španskem — si poiščejo srečo tudi trubadurji, nekateri verjetno tudi zato, ker v Provansi njihovih darežljivih podpornikov ni bilo več.

Literarne zgodovine sicer tudi v kasnejših stoletjih naštevajo precej imen piscev, ki so ostali zvesti svojemu domačemu jeziku, a po večini so to ljudje, ki jim ne gre odrekati pomena za kulturno zgodovino dežele, umetniška vrednost njihovih del pa največkrat ni kdove kolikšna. Provansalci iz teh stoletij, ki jih literarna zgodovina prizna, pišejo v francoščini. Njihov položaj bosta nemara še najbolje označili dve izjavi: Clémenta Marota in Louisa Aragona. Prvi, renesančni pesnik, doma iz Cahorsa v Provansi, prostodušno priznava: »seule la langue du prince paie — samo vladarjev jezik nekaj nese.« Aragon pa je v svojih uvodnih besedah v Antologiji okcitsanske poezije iz leta 1962 takole zapisal: »Moji so bili iz Provanse, vendar pa so z izjemo nekaj besed pozabili na svoj jezik in odraščal sem v tistem Parizu, ki od vsepovsod jemlje svoje bogastvo... Za luč, ki sem se z njo srečaval med počitnicami, pa me nihče ni podučil, da je v njej vzcvetela drugačna govorica kot tista, ki smo jo govorili v liceju.« Duhoviti gaskonjski skeptik Montaigne se odreče materinemu jeziku in zaslovi z očetovim, v katerem spiše svoje Eseje. Veliki pesnik Provanse, Alphonse Daudet iz Nimesa, odkrije svetu lepoto ožje domovine in njene ljudi z deli, spisanimi v francoščini. Vendar pa se za Daudetovih dni, provansalski genij še popolneje izrazi v delih Theodora Aubanela, Josepha Roumanilla in drugih felibrov, predvsem pa v poeziji Nobelovega nagrajenca Frédéricica Mistrala, znamenitega pesnika Mirelle, Calendala in Pesnitve o Rodanu. Njegovo ime, njegovo delo in priznanje, ki ga je bil tako brez pridržkov deležen, so nemara tisti faktorji, ki omogočajo, da se za njim živenci provansalski pesniki lažjega srea odločajo na razpotju, ali pisati v francoščini, jeziku, ki po Marotu »več nese«, ali pesnikovati v rodnem jeziku, ki ga uradno nemalokrat še vedno skušajo potisniti na raven narečja, folklorne posebnosti ipd. Proces, o katerem govori Aragon, se je nemara ustavil, ali vsaj ni več tako sam po sebi umeven.

Za sodobne provansalske pesnike (nekaj njihovih pesmi je v našem izboru, vzetem iz zbirke Poueto provençau de vuei — 1956 — in iz Anthologie de la poésie occitane — 1962), med katerimi srečamo nekaj prav pomembnih imen, je značilna trdna zavest o njihovi jezikovni pripadnosti, iskanje poti do enotnosti jezika, praktično pa omahovanje med izražanjem v francoščini ali v enem od provansalskih narečij (večina jih piše v languedoškem). Pri tem je mlajši rod videti odločnejši, da na začetni poti vztraja do konca, čeprav se zaveda, da ga pred ciljem — popolnim priznanjem enakopravnosti provansalsčine s francoščino — čakajo še hude preizkušnje.

O pesnikih, zastopanih v našem skromnem izboru, le nekaj najosnovnejših biografskih in bibliografskih podatkov:

ALLIER Max (* 1912 v Montpellieru). Pred vojno novinar v Parizu, nato borec odporniškega gibanja, zdaj novinar v Languedocu. Izdal zbirko pesmi v francoščini (Visages) in pesniško zbirko v languedoškem narečju A la raja dau temps.

BAYLE Louis (* 1907). Profesor književnosti. Od leta 1926 živi v Maroku. Pesniške zbirke v provansalsščini: Alba, Conte de la mar e dis Isclo (Mistralova nagrada!), Rimo pauro. Piše tudi v francoščini in mnogo prevaja v ta jezik.

BONNEL Emilo (* 1915 v Villeneuve — lèz — Avignon). Diplomiral iz književnosti. Uslužbenec zavoda za zgodovinske spomenike. Leta 1954 je dobil Mistralovo nagrado za pesniško zbirko Coulour d'Oumbro e de Pan.

CAMPROUX Charles (* 1908 v Marseillu). Profesor na filozofski fakulteti univerze v Montpellieru. Pesniške zbirke: Poëmas sens poësia; Bestiari in Poëmas de la Resisténcia.

DIBON Enrieto (* 1902 v Avignonu). Arhivarka Mediteranskega inštituta v Avignonu. Pesniške zbirke: Lou Rebat d'un Soungel! Li Lambrusco; La Flour e la Nieuve itd.

JOUVEAU Reinié (* 1906 v Arlesu). Profesor italijanščine v Aixu — en — Provence. Dela: pesmi, novele, komedije ipd. so izhajala po raznih provansalskih revijah.

LAFON Robert (* 1923 v Nimesu). Pesnik, prozaist in kritik. Generalni sekretar za okcitanske študije, kasneje predsednik tega inštituta in glavni urednik revije Oc od leta 1957. Pesniške zbirke: Paraulas au vielh silenci; Dire; La frucha di tres aubas. Novela: Vida de Joan Larsinhac.

LAGARDE Pierre (* 1920, Castelnau-Durban). Profesor španščine. Pesniški zbirki: Espèra del jorn; La Fugida.

MILLET Peire (* 1913 v Bollènu). Srednješolski profesor. Sprva pisal predvsem v francoščini, po letu 1948 pa se preusmeri na provansalsko poezijo, za katero je dobil več nagrad. Dela: La Draio; I raro de l'Estiéu (Mistralova nagrada!); Dialogue d'Orphée et d'Eurydice, v franc.

REBOUL Georges (* 1901 v Marseillu). Ustanovitelj in duša provansalske skupine *lou Calen*, ki se posveča provansalski folklori in gledališču. Sodelavec mnogih provansalskih, katalonskih in francoskih revij. Dela: Sènso relàmbi; Terraire nou...

ROUQUETTE Max († 1908 v Argeliersu), Pesnik, prozaist, dramatik. Piše v languedoškem narečju in v francoščini: v tem jeziku predvsem za gledališče. Predsednik Inštituta za okcitanske študije. Predsednik provansalskega PEN kluba. Pesniška dela: Sòmnis dau matin; Sòmnis de la noèch; La pietat dau matin. Proza: Verd Paradis.

ROUQUETTE Yves († 1936 v Sèteu). Najmlajši, zastopan v izboru. Objavil pesniški zbirki L'escrivèire public; Lo mal de la Terra, potlej pa se je posvetil pisanju proze, predvsem novel.

Niko Košir